Dina ägodelar

Testamente, gåva, äktenskapsförord

När någon dör fördelas hans eller hennes tillgångar till
släktingarna enligt den arvsordning som är fastställd i lag. Om man
vill ändra på arvsordningen kan man göra detta genom att skriva ett
testamente. Makar ärver alltid varandra och gemensamma barn får ut sitt
arv först när båda föräldrarna avlidit. Det finns alltså ingen
anledning att skriva ett testamente makar emellan, för att få sitta i
”orubbat bo” så länge det bara finns gemensamma barn. Vill man att
arvegodset ska vara barnens enskilda egendom efter båda makarnas död
måste detta regleras i testamente.

Om den först avlidne har barn från tidigare förhållande, så kallade
särkullbarn, har dessa dock rätt att få ut sitt arv genast. Genom ett
testamente kan makarna begränsa den rätten till enbart laglotten, det
vill säga hälften av vad arvet skulle varit utan testamente.

Sambor ärver inte varandra som gifta gör. Som sambor finns det alltså anledning att skriva ett inbördes testamente.

Arvsordningen

Om någon avlider utan att efterlämna make/maka delas släktingarna
upp i tre arvsklasser, som också utgör skatteklasser. Den första
klassen består av barn, barnbarn och så vidare. Den andra utgörs av den
avlidnes föräldrar, syskon, barn till syskon och så vidare. Den tredje
arvsklassen består av far- och morföräldrar och deras barn, men inte
barn till dessa. Kusiner ärver alltså inte.

Arvet fördelas till en arvsklass i taget – finns det arvingar i
arvsklass ett, går ingenting till klass två och tre. Finns det ingen
arvinge i första arvsklassen, går hela arvet till arvingarna i andra
arvsklassen.

Ett testamente kan, om man så vill, göra alla eller vissa av
släktingarna arvslösa. Det enda man inte kan testamentera bort är
bröstarvingarnas laglott, som är hälften av vad de skulle ha fått om
testamente saknades.

Finns det inga arvingar alls, och heller inget testamente, går arvet

till allmänna arvsfonden. Det är en statlig fond som bland annat
använder sina medel till ungdoms- och handikappverksamhet.

Om någon dör utan att efterlämna make/maka delas släktingarna upp i tre arvsklasser som skissen visar.

Ett testamente ska vara skriftligt och bevittnas av två personer.
Vittnena ska vara samtidigt närvarande, antingen när man undertecknar
handlingen eller när man intygar att det är man själv som skrivit under
testamentet. Vittnena behöver inte få veta vad som står i testamentet.
Deras uppgift är att intyga att testamentsgivaren har skrivit
testamentet vid fullt förstånd och utan tvång, och själv har
undertecknat det.

Vem som helst får inte vara vittne. Make/maka, föräldrar, barn,
syskon, svärföräldrar är till exempel inte giltiga. Den som bevittnar
får inte heller vara testamentstagare. De som ligger närmast till hands
som vittnen är alltså bekanta som man inte har några släktband med och
som inte förekommer i testamentet.

Det finns många anledningar till att ett testamente kan förklaras
ogiltigt, till exempel om man valt vittnen som anses jäviga. Man bör
därför alltid anlita en sakkunnig när man skriver ett testamente.
Risken är annars att resultatet inte blir som man tänkt sig, eller att
det blir utrymme för olika tolkningar.

Vad kan testamentet innehålla?

Den som får något genom ett testamente kallas testamentstagare. Man
brukar skilja mellan universella testamentstagare och legatarier.
Skillnaden är att en universell testamentstagare får hela eller en viss
kvot av arvet, medan en legatarie får något bestämt, exempelvis en viss
summa pengar, en sak eller del av en fastighet – ett legat.

Testamentet kan också innehålla förbehåll av olika slag. Det kan
till exempel vara att en fastighet ska vara testamenttagarens enskilda
egendom, att en summa pengar ska användas för att bekosta studier eller
att en egendom ska ärvas av en viss person när den förste
testamentstagaren har avlidit.

Både fysiska personer och juridiska personer som föreningar, stiftelser, företag, stat och kommun kan vara testamentstagare.

Ändring och tillägg

Vill man återkalla ett testamente kan man riva sönder det, men det bästa är att upphäva testamentet skriftligt. Man kan också göra strykningar i ett befintligt testamente. Vill man däremot lägga till text eller ändra text är det alltid bäst att skriva ett nytt testamente och förstöra eller upphäva det gamla.

Tänk på att alla ändringar ska undertecknas och bevittnas.

Gåva

När man funderar kring testamente och arv kan också frågan om gåva bli aktuell. En gåva till bröstarvinge innebär ofta att mottagaren får en del av sitt arv i förskott. Anledningen kan vara att man vill nå skattemässiga fördelar, eller att huset blivit för stort och passar bättre för barnets familj. Så snart man ger bort något räknas det som gåva; det kan vara pengar, värdesaker, fastigheter eller något annat. Gåvor är skattepliktiga om de under ett kalenderår överstiger en viss summa, för närvarande 10 000 kr (1999). En skattepliktig gåva ska deklareras av mottagaren på en särskild blankett.

För fast egendom krävs alltid ett gåvobrev. Gåvor är skattepliktiga när de överstiger 10.000 kronor under ett kalenderår (1999).

Gåvan kan ges med speciella förbehåll, som att gåvan ska vara mottagarens enskilda egendom eller att avkastningen på kapital ska användas på visst sätt. När man ger bort fast egendom krävs alltid ett gåvobrev, bland annat för att mottagaren ska kunna få lagfart på fastigheten. Även när det gäller pengar och saker kan det finnas anledning att skriva gåvobrev, till exempel om givaren vill, eller inte vill, att gåvan ska räknas in när arvet fördelas.

Äktenskapsförord

När man gifter sig får man giftorätt i sin makes egendom, förutsatt

att den inte är enskild enligt testamente eller gåvobrev. Den gemensamma egendomen benämns giftorättsgods.

Om man vill göra om en del eller hela giftorättsgodset till enskild egendom måste man skriva ett äktenskapsförord. Det kan till exempel vara så att den ene maken äger ett hus, som man inte vill ska bli gemensam egendom.

Ett äktenskapsförord styr alltså vilken egendom som ska vara gemensam och vilken som ska vara enskild. Därmed påverkar det också både arv och vad som finns att fördela via testamente. Äktenskapsförordet kan upprättas redan före vigseln, eller när som helst under äktenskapet.

Äktenskapsförordet ska vara skriftligt och undertecknat av båda makarna. Det behöver inte bevittnas, men ska registreras hos tingsrätten.

Anlita alltid sakkunnig hjälp

Vare sig det gäller testamente, gåva eller äktenskapsförord är det viktigt att alltid anlita sakkunnig hjälp. Förutsättningarna för ett testamente påverkas till exempel av både arvsregler och skatteregler. Dessutom är det viktigt att texten är skriven så att det inte finns utrymme för feltolkningar.

Vill du komma i kontakt med specialister på de här frågorna kan du vända dig till en auktoriserad begravningsbyrå.